

Nr 220.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande av ytterligare kostnader för det svenska deltagandet i stilleståndsövervakningen i Korea m. m.; given Stockholms slott den 22 oktober 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Torsten Nilsson

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i statsrådet å Stockholms slott den 22 oktober 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med t.f. chefen för utrikesdepartementet, statsrådet Lindell, och chefen för finansdepartementet anmäler chefen för

försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, fråga om bestridande av ytterligare kostnader för det svenska deltagandet i stilleståndsövervakningen i Korea och anför därvid följande.

Genom beslut den 12 juni 1953 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för utrikesdepartementet att utse dels en medlem jämte biträdande medlem att tillsammans med medlemmar från Schweiz, Polen och Tjeckoslovakien ingå i en neutral övervakningskommission för övervakning av stilleståndet i Korea, dels ock en medlem att tillsammans med medlemmar från sagda tre länder och från Indien ingå i en neutral kommission för repatriering av krigsfångar i Korea, varjämte chefen för utrikesdepartementet bemyndigades att utfärda de föreskrifter och instruktioner som kunde anses erforderliga för ifrågavarande verksamhet. Kungl. Maj:t föreskrev vidare, att en svensk övervakningskontingent omfattande omkring 80 personer samt en svensk repatrieringskontingent omfattande omkring 50 personer finge organiseras och vid överenskommelse mellan de krigförande parterna om stillestånd utsändas till Korea för att tills vidare under högst ett år stå till ifrågavarande svenska medlemmars förfogande för med stilleståndsövervakningen respektive repatrieringen av krigsfångar sammanhängande uppgifter.

Efter förslag i propositionen 234/1953 angående täckning av kostnaderna för kontingenternas organisering och verksamhet anvisade riksdagen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1953/54 under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor till Svenska övervaknings- och repatrieringskontingenterna i Korea.

Genom beslut den 18 december 1953 medgav Kungl. Maj:t att personaluppsättningen vid övervakningskontingenten finge ökas till sammanlagt högst 100 personer.

Den svenska repatrieringskontingenten har efter slutfört uppdrag upplösts i mars 1954. Övervakningskontingentens verksamhet pågår alltjämt.

I skrivelse den 5 oktober 1954 har *försvarets civilförvaltning* hemställt om medel för bestridande av kostnaderna för övervakningskontingentens fortsatta verksamhet. Civilförvaltningen har därvid, med uppgift att de hittills anvisade medlen i det närmaste täcker kostnaderna för verksamheten till utgången av september 1954, beräknat medelsbehovet för återstoden av budgetåret 1954/55 till i runt tal 3 miljoner kronor. Detta belopp innefattar jämväl vissa mindre eftersläpande kostnader för repatrieringskontingentens verksamhet. — Civilförvaltningen erinrar vidare om att i stilleståndsavtalet angående Korea föreskrivits, att kostnaderna för den neutrala övervakningskommissionens verksamhet skall bestridas av de krigförande parterna med hälften vardera. Ämbetsverket förklarar sig ha för avsikt att i enlighet härmed i sinom tid upptaga frågan om ersättning för de kostnader, som svenska staten förskotterat för ändamålet.

Departementschefen

Den svenska repatrieringskontingenten är numera upplöst, medan övervakningskontingentens verksamhet alltjämt pågår. För att täcka kostnaderna för den fortsatta verksamheten ävensom för att bestrida vissa eftersläpande utgifter för repatrieringskontingenten erfordras ytterligare medelsanvisning. Kostnaderna intill utgången av budgetåret 1954/55 har av civilförvaltningen beräknats till omkring 3 miljoner kronor. Jag har icke något att erinra mot beräkningarna, varför beloppet torde böra anvisas. Jag vill emellertid framhålla att nämnda summa, med hänsyn till svårigheten att beräkna vissa utgiftsposter samt möjligheten av en kommande avveckling av kontingentens verksamhet, måste betraktas som ungefärlig. Jag förutsätter att eventuellt behov av ytterligare medel får tillgodoses genom anlitan av anslaget till oförutsedda utgifter. Frågan om täckning av sålunda bestridda kostnader torde få framdeles anmälas.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Svenska övervaknings- och repatrieringskontingenterna i Korea* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1954/55 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Brita Wassén

Nr 221

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utlämnande av viss kvantitet s. k. rövat guld; given Stockholms slott den 29 oktober 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Östen Undén

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 29 oktober 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför ministern för utrikes ärendena följande.

I proposition nr 197 till 1950 års riksdag angående godkännande av allmänna riktlinjer för en tvångsclearing med Tyskland behandlades bland annat vissa frågor om rövat guld, som under kriget av tyska riksbanken använts för betalning i Sverige. De allierade makterna hade som bekant gjort anspråk på att guldpartier, som tyska regeringen lagt beslag på i ockuperade länders centralbanker, skulle återställas till den ursprungliga ägaren även om guldet kommit i tredje lands besittning. I propositionen re-

dogjordes närmare för hur ett guldparti av belgiskt ursprung rättsstridigt åtkommit av de tyska myndigheterna och slutligen använts till betalning i det svensk-tyska handelsutbytet. I samband med utlämnandet av detta guldparti till västmakterna i enlighet med föreskrift i 1946 års avtal i Washington mellan Sverige, å ena sidan, USA, England och Frankrike, å den andra, hade Sverige en fordran å samma belopp att bevaka i den tyska egendomen i Sverige.

Såsom i nämnda proposition meddelades, hade västmakterna framställt krav på även ett guldparti av nederländskt ursprung. Härom yttrades i propositionen (s. 33):

»Tyska riksbanken har vid en tidigare tidpunkt även levererat guld av holländskt ursprung. Holländska staten har framställt anspråk på denna guldmängd. I detta fall föreligga emellertid helt andra omständigheter och, såvitt hittills kunnat utrönas, kan förpliktelse icke anses åvila Sverige att utlämna guld. Undersökningarna härom äro dock ännu icke avslutade och något bestämt uttalande kan icke göras. För närvarande framställes icke något betalningsanspråk mot Tyskland i detta sammanhang. Medel böra dock reserveras till dess ärendet blivit slutgiltigt utrett.»

Första lagutskottet anförde i sitt utlåtande nr 30 härom följande (s. 47):

Utskottet har icke något att erinra mot att medel reserveras för det angivna ändamålet. I frågans outredda läge vill utskottet emellertid icke nu taga ställning till spörsmålet, huruvida staten — därest guld utlämnas till Holland — bör uttaga ersättning för den härigenom uppkommande förlusten ur tyskmedlen. Med hänsyn till storleken av det belopp, varom här är fråga, vill utskottet i stället förorda att för den händelse staten skulle nödgas utlämna guld, spörsmålet om behandlingen av statens ersättningsanspråk ånyo bringas under riksdagens prövning. Om åter guld icke skulle bliva utlämnat, förutsätter utskottet, att de reserverade medlen användas för utdelning till tysklandsborgenärerna enligt de allmänna grundsatser som nu bliva antagna.

Efter skriftväxling och muntliga förhandlingar har frågan om det nederländska guldpartiet nu kommit i ett läge som påkallar ett slutligt ställningstagande. Under den föregående skriftväxlingen hade svenska regeringen gjort gällande, att det icke blivit styrkt att av svenska riksbanken mottagna guldpartier vore identiska med det i Nederländerna rövade guldpartiet. Även vissa andra invändningar hade framställts. Under de förhandlingar, som under våren ägt rum, har nytt bevismaterial framlagts från allierad sida, varigenom den av Sverige hävdade ståndpunkten allvarligt försvagats. Enligt Washington-avtalet föreskrives skiljedomsförfarande för lösning av hit hörande slag av tvister. Emellertid har vid förhandlingarna framgått, att västmakterna är beredda att reducera sitt krav med drygt en fjärdedel om en frivillig uppgörelse träffas. Läget har från svensk sida så bedömts, att en uppgörelse på sagda grundval är att föredraga framför ett skiljedomsförfarande, som finge avse det totala kravet utan reduktion. I enlighet med denna uppfattning har enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 augusti 1954 skriftväxlingar verkställts med de amerikanska, brittiska och franska

regeringarna, vari kompromissförslaget upptagits, dock under förbehåll för riksdagens godkännande.¹

Värdet av det guld, som enligt kompromissförslaget skulle utlämnas, uppgår till cirka 35 miljoner kronor.

Eftersom guldet i fråga orättmätigt åtkommit av Tyskland, bör svenska staten erhålla ersättning ur den tyska egendomen i Sverige för guldets förlust. I 1950 års proposition yttrades angående det belgiska guldet följande, som har sin tillämpning också på det nederländska guldet:

»Svenska regeringen hade alltså vid förhandlingarna om Washington-avtalet kommit till den slutsatsen att de allierade med fog kunde anse att Tyskland orättmätigt tagit det belgiska guldet. I överensstämmande med denna sin uppfattning var svenska regeringen villig att återställa guldpartiet.»

I vissa hänseenden var de faktiska förhållandena olika i de bägge fallen. Men dessa olikheter inverkar inte på bedömningen av det tyska tillgreppet såsom rättsstridigt och inte heller på det svenska regresskravet. Detta bör alltså gäldas med förmånsrätt ur den tyska egendomen liksom motsvarande krav på grund av det belgiska guldets utlämnande.

I Kungl. Maj:ts prop. nr 121/1952 anfördes vissa skäl för att staten i mån av behov måtte lämna bidrag till kostnaderna för myndigheternas befattning med tyskmedlen i samma proportion som övriga fordringsägare. Med bifall till propositionen anvisade riksdagen ett reservationsanslag av 1 070 000 kronor till Bidrag till täckande av underskott i kostnaderna för flykttkapitalbyråns, restitutionsnämndens, tyskmedelskommitténs samt likvidationsnämndens verksamhet. De i propositionen härvidlag angivna skälen synes gälla även beträffande det förmånsberättigade anspråk som staten må erhålla gentemot tyskmedlen genom utlämnandet av det nederländska guldet. Framställning härom torde få ske till nästa års riksdag.

Med åberopande av vad som anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna att de mot Sverige riktade kraven på utlämnande av s. k. rövat guld definitivt regleras genom den träffade uppgörelsen och att svenska statens härigenom uppkommande regresskrav må utgå med förmånsrätt ur de tyska tillgångarna i Sverige.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. C:son Kjellberg

¹ Texten till skriftväxlingarna, vilka äro likalydande, har i översättning intagits i propositionen (s. 4—5).

**Skrivelse från den amerikanske utrikesministern till den svenske
beskickningschefen i Washington**

(Motsvarande skrivelser från brittiske och franske beskickningschefen
i Washington)

(Översättning)

Sir,

Representanter för, å ena sidan, regeringarna i Amerikas Förenta Stater, Frankrike och Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland samt, å andra sidan, regeringen i Sverige ha sammanträtt i Washington under maj 1954 för att dryfta frågan om hur bestämmelserna skola uppfyllas i moment 4 (a) av den i Washington den 18 juli 1946 verkställda skriftväxlingen mellan Sverige och de allierade.

I anslutning till dessa överläggningar har Sveriges regering underrättat ovannämnda regeringar om att den är beredd att, med förbehåll för den svenska riksdagens godkännande, utlämna sextusen kilogram fint guld i enlighet med moment 4 (a) av skriftväxlingen i Washington den 18 juli 1946 på grund av de krav, som framställts av de tre allierade regeringarna före den 1 juli 1947.

Sveriges regering har ävenledes underrättat de tre regeringarna om att den är beredd att snarast möjligt och icke senare än trettio dagar efter det den svenska riksdagens godkännande föreligger utlämna ifrågavarande guld på den plats och till det konto, varom överenskommelse kan träffas med Tripartite Commission for the Restitution of Monetary Gold. Sveriges regering har vidare underrättat de tre regeringarna om att den ämnar underställa riksdagen denna fråga när riksdagen ånyo sammanträder i oktober 1954.

Förenta staternas regering har för sin del nöjet meddela, att den i gengäld för en snar avveckling av frågan är beredd att i samförstånd med regeringarna i Frankrike och Förenade Konungariket mottaga ovannämnda guldquantitet av Sveriges regering såsom full och slutlig reglering av de krav, som framställts av de tre regeringarna mot Sveriges regering enligt bestämmelserna i moment 4 (a) av förutnämnda skriftväxling.

Mottag etc.